

Andrej Ivanuša

ČEK NA KRAVI

Denar je sveta vladar ali neumna, nora in neverjetna dejstva o denarju.

Poletje je takšen čas, ko smo bolj ali manj na dopustu. Vaš denar pa tudi med tem ne spi. Pravijo, da »denar dela denar«. Letošnje poletje ni najboljše za dopuste. Morda je boljše za »proizvodnjo« denarja. Ne glede na to ali ste »na sončni strani Alp« ali pa se namakate v toplem Mediteranu, vas bo morda razvedrilo nekaj najbolj neumnih, norih in neverjetnih dejstev o denarju.

Odščipnjeni kovanci

Ste se kdaj vprašali, zakaj ima večina kovancev nazobčan ali kako drugače okrašen rob? Malo sem povprašal v svoji okolici in večina vprašanih je navajala, da je to zaradi oblikovanja, da se lažje kotalijo, ipd. Žal to niso pravilni odgovori.

Veliki kovanci so bili vedno narejeni iz dragocenih kovin, predvsem iz srebra. V preteklosti so se našli »kljukci«, ki so s kleščami odščipnili milimeter kovanca po vsem njegovem obodu. Na ta način so prišli na nepošten način do dragocene kovine ali zlitine. Zaslužili so z njeno prodajo. Kovanec, ki je res bil malo manjši, pa so uporabili za nakup »ščepca soli in pipice tobaka«. Kraljevske kovnice so zato pričele krasiti robove kovancev, da bi preprečili goljufigo ščipanje. Danes je to še vedno v uporabi, ker je tako lažje razlikovati kovanec med seboj, če imajo različno okrašene robove.

Slika 1 – srebrniki z narezanim robom

Tehnologija krašenja robov je zelo zahtevna in tako tudi pomaga pri borbi proti ponarejanju kovancev. Morda menite, da se kovancev ne splača ponarejati. Pa se! Nedolgo tega nazaj so bili v obtoku tudi ponarejeni kovanci za dva evra, ki so jih po

Evropi spretno unovčevali na avtomatih za pijačo, hrano, igralnih avtomatih in za plačilo cestnin. Videti so bili kakor »originalni«, tudi teža je ustrezala, le njihov rob je bil gladek.

O bogatih Američanih

V kolikor imate v žepu 13 evrov in 40 centov (približno 10 dolarjev) ter nimate nobenega kredita, ste v tem trenutku bogatejši od četrte Američanov. Toliko o bogatih Američanih!

Pri podjetju Parker Brothers, ki izdeluje na svetu najbolj priljubljeno denarno igro Monopoly, trdijo, da letno natisnejo okrog 30 milijard »monopoly dolarjev«. Ameriški biro za graviranje in tiskanje denarja (U.S. Bureau of Engraving and Printing) pa je za lansko leto (2013) javno objavil, da so nakovali ali natisnili 974 milijonov dolarskih kovancev in bankovcev. 95% tega denarja je namenjeno le za zamenjavo starih, scefраниh ali kako drugače poškodovanih bankovcev. Sicer je po svetu v obtoku 1,2 trilijona dolarjev. Večina ga je izven teritorija Združenih držav Amerike. Ocenjujejo, da je to 66%.

Zamenjava bankovcev je nujna, saj ti ne vzdržijo dolgo. Čas trajanja bankovca je različen. Izkustveno so ga določili v mnogih državah. Vendar sem uspel najti podatek le za Združene države Amerike. Bankovec za 1 dolar povprečno zdrži 22 mesecev, za 5 dolarjev okrog 24 mesecev (dve leti), za 10 dolarjev traja tri leta, za 20 dolarjev 4 leta, bankovca za 50 dolarjev in 100 dolarjev pa 9 let. Kovanci v poprečju zdržijo okrog 30 let. Bankovec je mogoče prepogniti do 4000-krat, preden se spremeni v cunjasto gmoto. Če ga raztrgate, je veljavna tista polovica, katere površina je večja od 51% celotne površine bankovca. Pri zamenjavi na banki boste dobili nekaj manj od njegove dejanske vrednosti. Razlika je na nek način plačilo kazni, ker ste z denarjem nespoštljivo ravnali.

Slika 2 – Bankovec ZDA za 100.000 dolarjev

V Združenih državah Amerike je najvišji bankovec za 100.000 dolarjev in se uporablja le za medbančne posle. Torej ni v rednem obtoku. V rednem obtoku je bankovec za 100 dolarjev. Nekoč so imeli tudi takega za 500 dolarjev, pa so ga umaknili, ker je bil najbolj primeren za »mafijске posle«. Za podkupnine in plačila uslug so uporabljali lične poslovne kovčke v katere je bilo mogoče lepo zložiti zajetno vsoto 500-dolarskih bankovcev. Sto dolarski so manj praktični, ker zasedejo bistveno več prostora. A tudi to ne zaustavi »cvetočih poslov«. Zdaj vedno bolj uporabljajo 500-evrske bankovce. So »menda« vrednejši in bolj priročni. Denar pač ne pozna meja! Menite, da pretiravam? Kaj pa dejstvo, da je 90% dolarskih bankovcev onesnaženih s kokainom?

Razbita miza

V bistvu je ček le navodilo banki, da prinositelju izplača vsoto denarja, ki je navedena na navodilu. Zato je popolnoma vseeno na kaj napišemo ček. Znani so primeri, da so ljudje napisali ček na kamen, na bananin olupek in celo na kožo žive krave. Bančni uslužbenci so vestno in pravilno izplačali denar v vseh primerih.

Slika 3 – A. P. Herbert iz otoka Guernsey (Velika Britanija) unovčuje ček na kravi leta 1970.

Bolivijski narko-kartel je pod vodstvom Pabla Escobarja dosegel največji nivo poslovanja konec sedemdesetih let. Menda je bilo njihovo najboljšo leto 1978. Ker seveda nihče nima vpogleda v njihove denarne tokove, so nekateri analitiki izračunali ta podatek na podlagi nakupov gumic, ki so jih uporabljali za spenjanje šopov denarja, predvsem dolarjev. Tisto leto so jih povprečno mesečno (!) nakupili za 2.500,00 dolarjev!

Japonci so znani kot visoko-tehnološko ljudstvo. Tehnologija je za njih blizu religije. Ob tem pa so zelo zaskrbljeni, da se ne bi s čim prehitro okužili. Saj ste videli ljudi na ulici, ki ob najmanjšem prehladu takoj skrijejo nos izza medicinske maske, da ne bi okužili še koga drugega. Tako njihova tiskarna denarja uporablja izredno zmogljive in tehnološko napredne tiskarske stroje. Ob zadnjem valju je vročinska stiskalnica, ki za desetinko sekunde s temperaturo 200 stopinj Celzija »poljubi« vsak bankovec. Na ta način scvre 90% vseh mikroorganizmov in v promet gredo le mikrobiološko neoporečni bankovci, torej so praktično klinično čisti.

Sodoben bančni števec kovancev lahko prešteje 2.500 kovancev na minuto. Števec bankovcev je sposoben prešteti 100 bankovcev v 4 sekundah in ob tem prepoznati denominacijo (oznako vrednosti na bankovcu) ter povedati, če je vmes kakšen ponarejen.

Po vsem svetu smo ljudje podložni raznim slabostim. Najbolj krute so zagotovo kockanje, kartanje za denar, igre na srečo, itd. Izračunali so, da za tovrstno »zabavo« porabimo več denarja kakor skupaj(!) za obisk kina, nakup športnih vstopnic, vstopnic za tematske in zabaviščne parke, križarjenja z ladjami ter za nakup nosilcev glasbe. Tako je popolnoma jasno od česa živi puščavsko mesto Las Vegas!

Goljufije so bile že od pamtiveka. Tudi ponarejanje kovancev obstaja od tistega trenutka, ko smo izumili kovance. Za izumitelje veljajo Lidijci, ki so prve kovance kovali okrog leta 600 pred našim štetjem. Najstarejša zabeležena goljufija s ponarejenim denarjem je iz leta 540 pred našim štetjem. Grk Polycrates iz otoka Samosa je dal izdelati ponarejene zlatnike in z njimi plačal dolg, ki ga je imel do Sparte. Ko so ti to ugotovili, mu tudi vse nagrabljeno bogastvo ni pomagalo, da bi obdržal glavo na vratu.

Po zadnjih podatkih se večina politologov in geografov strinja, da je na svetu 196 držav. Od tega jih je 193 članic Organizacije združenih narodov. 182 pa je različnih valut. Največ trgovanja se še vedno opravlja s pomočjo ameriškega dolarja \$ (84,9%), sledijo evro € (39,1%), japonski jen ¥ (19,0%), britanski funt sterling £ (12,9%), avstralski dolar (7,6%), švicarski frank (6,4%), kanadski dolar (5,3%), švedska krona (2,2%), novozelandski dolar (1,6%) in južnokorejski won ₩ (1,5%) na desetem mestu. Vendar se kitajski rin vse bolj preriva na vrh.

Beseda »bankrot« izhaja iz italijanske besedne zveze »banca rotta«, kar dobesedno pomeni »zlomljena miza«. Bančne posle so v Italiji v renesansi opravljali bankirji kar na tržnicah na lesenih mizah. Večinoma so posojali denar. Če je bankirju zmanjkalo denarja ali pa je pri tem goljufal stranke, so mu mizo razbili.

Eh, pravkar so mi razbili mizo ...